

ПРОБЛЕМИ БЕЗПЕЧНОСТІ ТОВАРІВ

УДК 006.83:685.341.85

Валентина КАТРИЧ

БЕЗПЕЧНІСТЬ ВЗУТТЯ ДЛЯ ДІТЕЙ

Розглянуто поняття безпеки товарів. Визначено місце безпеки взуття для дітей у системі технічного регулювання. Сформульовано перелік видів безпеки взуття, на основі яких мають визначатися відповідні вимоги.

Ключові слова: взуття для дітей, обов'язкові вимоги, технічне регулювання, види безпеки, нормативний документ, шкідливі матеріали.

Із поглибленням проблеми безпечності товарів (зокрема, взуття для дітей), що надходять на вітчизняний ринок, виникає об'єктивна потреба формування обов'язкових вимог до нього в контексті технічного регулювання. Розділ "Вимоги безпеки" стандартів на продукцію встановлює вимоги, норми, засоби захисту та контролю щодо забезпечення життєдіяльності, запобігання нещасним випадкам, захисту життя та здоров'я споживачів і населення, а також майна в процесі виготовлення, випробування, транспортування, зберігання, ремонту тощо [1].

Керівництво ISO/IEC 2 "Стандартизація та суміжні види діяльності. Загальний словник" визначає обов'язкові вимоги як вимоги НД, що підлягають неодмінному виконанню з метою досягнення відповідності цьому документу. Поняття "вимоги" визначається як положення, що містять критерії, яких необхідно дотримуватися. Термін "обов'язкові вимоги" (англ. – *mandatory requirement*) вживається стосовно до вимоги, яка є обов'язковою відповідно до закону або регламенту [2]. Обов'язкові вимоги стандартів підлягають безумовному виконанню органами державної виконавчої влади, всіма підприємствами та громадянами – суб'єктами підприємницької діяльності, на роботу яких поширюється дія основоположного стандарту національної стандартизації України.

Під "безпечністю" слід розуміти властивість продукції, процесів виробництва, експлуатації, збереження, перевезення, реалізації та утилізації. Властивість відноситься до кількісних понять, які харак-

теризуються показниками, що вимірюються або розраховуються [3]. Безпечність у Керівництві ISO/IEC 51 "Аспекти безпечності. Керівні вказівки з включення їх до стандартів" визначається як відсутність неприпустимого ризику, що пов'язаний із заподіянням шкоди життю або здоров'ю людини.

Необхідність формування обов'язкових вимог до взуття для дітей обумовлено сучасним станом ринку взуття, який характеризується спадом обсягів вітчизняного виробництва та збільшенням імпорتنих виробів сумнівної якості та безпечності [4; 5].

На стан ринку дитячого взуття в Україні впливає відсутність належного рівня державного санітарно-епідеміологічного нагляду, який проводиться з метою попередження, виявлення, зменшення або усунення шкідливого впливу небезпечних факторів та застосування заходів правового характеру щодо порушників. Завданнями цього нагляду є проведення державної санітарно-гігієнічної експертизи, гігієнічної регламентації небезпечних факторів і видача дозволів на їх використання. Гігієнічній регламентації підлягає будь-який небезпечний фактор фізичної, хімічної, біологічної природи, присутній у середовищі життєдіяльності людини [6].

Мета статті – висвітлити види безпечності взуття для дітей, на засадах яких повинні встановлюватися вимоги у відповідних технічних регламентах.

Основним документом для розробки технічних регламентів на продукцію шкіряно-взуттєвої галузі має стати Директива № L 057 від 05.03.1999 [7]. Важливо, щоб на відповідність технічним регламентам перевірялися насамперед взуттєві матеріали, а не лише готове взуття, оскільки під час його виготовлення використовується значно менша кількість хімічних матеріалів [8].

На властивості взуття для дітей особливо впливають матеріали, які використовуються для його зовнішніх і внутрішніх деталей. Під час ходіння підвищується температура тіла людини, що сприяє активізації тепловіддачі. При цьому температура ніг підвищується набагато швидше, ніж температура усього тіла. Для охолодження весь піт має виділятися з поверхні стопи й частину його поглинають взуттєві матеріали [9].

Відповідно до класифікації властивостей взуттєвих матеріалів сформульовані й вимоги до них [10]. Застосування для дитячого взуття синтетичних матеріалів, які є гідрофобними і тому не забезпечують необхідний комфорт під час його експлуатації, не рекомендується [11–16].

У європейських країнах взуттєві текстильні та шкіряні матеріали за показниками безпеки оцінюють на відповідність нормативам Міжнародної асоціації дослідження та тестування в галузі екології текстилю (ЕКО-ТЕСТ). Асоціація займається не тільки дослідженнями, а й розробкою науково обґрунтованих вимог безпеки текстильних матеріалів і виробів із них. Стандартами європейських країн передбачено контроль мігруючого комплексу хімічних речовин, які

мають шкірно-подразнювальну та алергенну дію [17]. Принципи безпечності текстильних матеріалів покладено в основу сертифікаційної системи ЕКО-ТЕСТ [18].

Якість дитячого взуття на ринку України оцінюється, у кращому разі, візуально з метою виявлення виробничих дефектів. Проте вимоги до якості взуття включають не лише міцність, красивий зовнішній вигляд, а й збереження правильних розмірів і форми під час її носіння. Дефекти формування взуття при оцінці його якості до уваги не беруться, хоча суттєво впливають на безпечне функціонування стоп дитини, що розвиваються та формуються.

Споживачі визначають свої вимоги більш конкретно та зводять їх до безпечності взуття для дітей саме на стадії його ношення. Встановлення номенклатури обов'язкових вимог до взуття, що визначають його безпечність, має врахувати: функціональне призначення та умови ношення; вимоги споживачів; характер факторів шкідливого впливу; фактори ризику та причини виникнення небезпеки (рисунк).

Україна, набувши членства в СОТ на рівноправній основі, як і будь-який член цієї організації, може використовувати положення угод і правил ГАТТ/СОТ щодо захисту своїх національних економічних інтересів, спрощення доступу вітчизняної продукції на світовий ринок, вирішення торговельних суперечок тощо [19].

Із початком дії Єдиного європейського ринку виникла проблема, пов'язана з вільним переміщенням товарів в умовах різних вимог національних стандартів до їх безпеки, екологічної чистоти, сумісності та взаємозамінності.

Акти ЄС і його органів (Ради, Європейської комісії, Європейського парламенту та ін.), які регламентують вимоги, зокрема, до взуттєвих матеріалів і взуття для дітей, є обов'язковими для всіх учасників європейського ринку. В ЄС передбачено обов'язкове підтвердження відповідності продукції вимогам цих документів із маркуванням такої продукції відповідним знаком (наприклад, еко-ярлик) [7].

Європейський споживач хоче купувати екологічно чисте взуття для дітей, і правила, що діють в ЄС, захищають це право. Відсутність нормативних документів в Україні на екологічні вимоги до взуття для дітей та на методи визначення екологічних показників негативно впливають на вихід цих товарів на світовий ринок.

Хоча певна частина підприємств легкої промисловості вже має деякий досвід виготовлення продукції на експорт, однак цей досвід базується переважно на виготовленні продукції з давальницької сировини, без самостійних маркетингових досліджень зарубіжних ринків, без маркування цієї продукції своїми реквізитами походження [20].

Відповідно до міжнародної практики стандарти є добровільними для застосування, а нормативні вимоги до продукції за показниками її безпеки перенесено до технічних регламентів (ТР), які є обов'язковими до виконання. ТР передбачають також оцінку відповідності встановленим вимогам безпеки залежно від їх потенційного ризику з урахуванням існуючої міжнародної практики. Оцінка відбувається у формах обов'язкового підтвердження відповідності – сертифікації та декларування на базі власного доказу (доринкова стадія) та контролю (надзору) на ринку. Знайти баланс між цими двома формами оцінки відповідності є надто важливо.

Оскільки задовільну випробувальну базу має лише незначна кількість вітчизняних взуттєвих підприємств, виникає проблема достовірності та об'єктивності декларацій, а також упевненості, що споживач отримує безпечну продукцію (зокрема, взуття для дітей) [21].

В Україні стоїть завдання забезпечити перехід від обов'язкової сертифікації продукції до оцінки відповідності згідно вимог технічних регламентів (ТР). Ці вимоги містяться в міжнародних і національних документах, зокрема, в Концепції розвитку технічного регулювання, а також передбачені українським технічним законодавством. Сьогодні необхідні НД і процедури оцінки відповідності, що є гармонізовані з міжнародними відносно обов'язкових вимог.

Отже, проблеми формування обов'язкових вимог до взуття для дітей та деякі практичні аспекти безпеки споживачів (дітей) мають вирішуватися з урахуванням стану технічного регулювання в Україні. Проблема формування обов'язкових вимог до взуття для дітей у цій сфері вирішується шляхом затвердження в технічних регламентах вимог безпеки на різних стадіях життєвого циклу взуття та декларуванням обов'язкового дотримання цих вимог виробниками та іншими особами, які розміщують взуття на ринку. В проекті ТР необхідно навести інформацію щодо умов безпечного ношення та збері-

гання взуття, що дасть змогу уникнути ризику негативного його впливу на здоров'я дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ДСТУ 1.5:2003. Національна стандартизація. Правила побудови, викладання, оформлення та вимоги до змісту нормативних документів (ISO/IEC Directives, part 2, 2001, NEQ) — К. : Дерспоживстандарт України, 2003. — 55 с.
2. *Техническое регулирование* : учеб. ; под ред. В. Г. Версана, Г. И. Элькина. — М. : ЗАО Изд-во "Экономика", 2008. — 648 с.
3. *Белов В.* Терминологическая база теории безопасности / В. Белов, А. Голыков // *Стандарты и качество*. — 2004. — № 9. — С. 48—51.
4. *Проблеми шкіряно-взуттєвого ринку України* // Галузевий інформ.-аналіт. бюл. для професіоналів. — К. : Укршкірвзуттяпром. — 2002. — Вип. 2. — С. 9.
5. *Народні депутати стають на захист інтересів національних товаровиробників легкої промисловості* // Галузевий інформ.-аналіт. бюл. для професіоналів. — К. : Укршкірвзуттяпром. — 2003. — Вип. 3. — С. 2—5.
6. *Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення* : Закон України № 4004 від 24.02.1994 р. // *Відомості Верховної Ради України*. — 1994. — № 27. — С. 154 (зі змінами і допов.).
7. *Commission Decision of 17 February 1999 extablishing the ecological criteria for the award of the Community eco-label the footwear (1999/179/EC)* // *Official Journal of European Communities*. — 1999. — N L 057. 05.03.1999.
8. *Осипенко Н. І.* Про необхідність впровадження екологічно чистих виробництв / Н. І. Осипенко, В. Н. Катрич, І. В. Сабов : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. [Екологія і економіка], (Львів, 7—8 жовт. 1997 р.). — Львів : ЛКА. — 1997. — С. 142.
9. *Вимоги до матеріалів верху, низу, конструкції та технології виготовлення спеціального взуття* / [Олійникова В. В., Бабич А. І., Луканюк Я. С., Марущенко О. В.] // *Легка пром-сть*. — 2009. — № 3. — С. 14—15.
10. *Зурабян К. М.* *Материаловедение изделий из кожи* : учеб. [для вузов] / К. М. Зурабян, Б. Я. Краснов, М. М. Бернштейн. — М. : Легпромбытиздат, 1988. — 416 с.
11. *Краснов Б. Я.* *Материалы для изделий из кожи* : учеб. [для техникумов] / Б. Я. Краснов. — 2-е изд., перераб. и доп. — М. : Легпромбытиздат, 1995. — 344 с.
12. *Справочник обувщика (Проектирование обуви, материалы)* / [Л. П. Морозова, В. Д. Полуэктова, Е. Я. Михеева и др.]. — М. : Легпромбытиздат, 1988. — 432 с.
13. *Універсальний довідник взуттєвика* / [В. П. Коновал, С. С. Гаркавенко, Л. Т. Свістунова та ін.]. — К. : Лібра, 2005. — 719 с.
14. *Матеріалознавство виробів легкої промисловості* : підруч. / В. В. Рибальченко, В. П. Коновал, М. Є. Хом'як, Г. І. Шевченко. — К. : КНУТД, 2008. — 320 с.
15. *Луцик Р. В.* *Тлумачний словник з матеріалознавства та текстильних виробництв* / Р. В. Луцик, А. М. Слізков. — К. : Арістей, 2004. — 304 с.
16. *Коновал В. П.* *Натуральні і штучні матеріали для взуття* : підруч. / В. П. Коновал, В. В. Рибальченко, В. В. Хом'як. — К. : КНУТД, 2005. — 217 с.

17. *Проданчук М. Г.* Текстильні матеріали та одяг – сучасні проблеми безпеки / М. Г. Проданчук, Л. Г. Сененко, Н. Є. Дишнієвич // *Легка пром-сть*. — 2004. — № 4. — С. 36—37.
18. *Кричевский Г. Е.* Опасность и безопасность изделий из текстиля // *Текстильная пром-сть*. — 2006. — № 3. — С. 42—45.
19. *Захарюгіна Т.* На шляху до СОТ: заходи у сфері технічного регулювання / Т. Захарюгіна, Т. Закальська // *Стандартизація, сертифікація, якість*. — 2005. — № 1 — С. 3—8.
20. *Рукавцев Г. І.* Деякі проблеми легкої промисловості у зв'язку зі вступом України до Світової Організації Торгівлі / Г. І. Рукавцева, О. М. Савельєва, Л. А. Дмитренко // *Легка пром-сть*. — 2002. — № 1. — С. 6—7.
21. *Белобрагин В. Я.* Технические регламенты есть, безопасности нет // *Стандарты и качество*. — 2011. — № 7. — С. 34—35.

Стаття надійшла до редакції 15.10.2012.

Катрич В. *Безопасность обуви для детей.* Рассмотрено понятие безопасности товаров. Определено место безопасности обуви для детей в системе технического регулирования. Сформулирован перечень видов безопасности обуви, на основе которых должны быть определены соответствующие требования.

Ключевые слова: обувь для детей, обязательные требования, техническое регулирование, виды безопасности, нормативный документ, вредные материалы.

Katrich V. *Safety of the children's shoes.* Problem of product safety, in particular safety of children's shoes, which are imported into domestic market has been considered. The objective necessity of forming the obligatory requirements for children's shoes due to the current state of the footwear market, which is characterized by the fall in domestic production and increased imports of dubious quality and safety products, has been proved. The condition of the children's footwear market in Ukraine is affected by the absence of proper level of state sanitary-epidemiological surveillance, which is conducted to prevent, detect, reduce or eliminate the harmful effects of hazards and application of legal action on violators.

It was found out that ISO/IEC 2 directives "Standardization and related activities. General Dictionary" defines obligatory requirements as the requirements of regulations to be indispensably implemented by all enterprises and individuals-entrepreneurs in order to achieve compliance with this document.

Scientific classification of consumer properties of children's shoes and their performance and safety characteristics range has been developed, based on which requirements should be established in the relevant technical regulations.

The basic document for the development of technical regulations for leather and footwear industry products has to become Directive № L 057 of 05.03.1999.

According to the classification of shoe materials properties, requirements for them are formulated, thus it is offered to check for compliance primarily shoe materials and not ready shoes, because during its production far fewer chemical materials are used. The necessity of evaluating shoe textile and leather materials domestic production for compliance to the safety standards of the International Association of ecological textiles research and testing (ECO-TEST) has been substantiated.

The problem of forming compulsory requirements for children shoes and some practical aspects of the consumers (children) safety must be decided considering the state of technical regulations in Ukraine. The draft of TR should contain the information about conditions of safe shoes storage and wear, which will help to avoid the risk of a negative impact on a child's health.

Key words: shoes for children, compulsory requirements, technical regulations, types of safety, regulatory document, hazardous materials.